

Zwycięska walka prawdziwości nad fałszem w Apokalipsie

ks. Bogdan Zbroja¹

 <https://orcid.org/0000-0002-9125-3913> bogdan.zbroja@upjp2.edu.pl

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie <https://ror.org/0583g9182>

Podczas analizy Apokalipsy św. Jana, a szczególnie jej ostatnich fragmentów dotyczących definitywnego ukarania propagatorów zakłamania, pojawia się pytanie o znaczenie prawdy w niej zapisanej. Wiadomo, że dla świętego Jana zagadnienie prawdy (ἀλήθεια *alētheia*) stanowiło jedno z kluczowych słów. W Apokalipsie jednak w ogóle ten termin nie wystąpił, co znów przyczynia się do badań egzegetów, skłaniających się do tezy, że Apokalipsę mógł zredagować uczeń Jana Apostoła albo że pochodzi z tak zwanej „szkoły Janowej”². Jest to interesujący problem badawczy, ale dla nas to jedynie przesłanka do bliższego przyjrzenia się prawdzie i kłamstwu w tekście Apokalipsy.

Nie wchodząc zbytnio w egzegetyczne detale, przyjrzymy się wszystkim miejscom ostatniej księgi Biblii pod kątem prawdy i kłamstwa. Badania terminologiczne Apokalipsy wykazały, że jeśli chodzi o prawdę i prawdziwość (czyli niekwestionowaną autentyczność), występuje w tej księdze słowo: ἀληθινός *alēthinos*, które rozumiemy, jako

¹ **Ks. dr hab. Bogdan Zbroja** – profesor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, pracuje w Instytucie Nauk Biblijnych.

² Por. M. Wojciechowski, *Apokalipsa świętego Jana. Objawienie, a nie tajemnica. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Częstochowa 2012, s. 51.

„prawdomówny”, „szczerzy”, „godzien zaufania”, „rzetelny”, „realny”³. Opozycją do tego terminu jest Janowe słowo ψευδής *pseudēs*, które oznacza „kłamliwy”, „nieprawdziwy”, „fałszywy”, „nierzeczywisty”, „zmyślony”⁴. Drugie słowo to ψεῦδος *pseudos*, tłumaczone jako „nieprawda”, „fałsz”, „kłamstwo”⁵. Występuje w tym rozumieniu jeszcze czasownik ψεύδομαι *pseudomai*, to: „oszukać kłamstwami”, „omamić”, „okłamać”, „wprowadzić w błąd”⁶.

Po zapoznaniu się z najważniejszą terminologią odnoszącą się do prawdziwości i fałszu w tekście Apokalipsy przyjrzymy się teraz lokalizacji tych słów w Janowym dziele, skorzystamy tutaj ze znanych programów biblijnych: BibleWorks oraz Accordance. Termin ἀληθινός *alēthinos* pojawia się dziesięć razy: Ap 3, 7. 14; 6, 10; 15, 3; 16, 7; 19, 2. 9. 11; 21, 5 i 22, 6. Słowo ψευδής *pseudēs* występuje dwukrotnie: Ap 2, 2 i 21, 8. Wyraz ψεῦδος *pseudos* spotykamy trzykrotnie: Ap 14, 5; 21, 27 i 22, 15, a czasownik ψεύδομαι *pseudomai* pojawia się jeden raz: Ap 3, 9.

Nasze spojrzenie skierujemy najpierw na obraz prawdziwości i autentyczności, których jest łącznie więcej (10 miejsc) niż wszystkich pozostałych słów prezentujących fałsz i błędzenie (6 miejsc) w Apokalipsie św. Jana.

1. Obrazy prawdziwości i autentyczności

Rozpoczynając od ukazania Janowego obrazu prawdziwości i szczerości (ἀληθινός), przyjrzymy się po kolei miejscom w tekście Apokalipsy,

³ Por. Z. Abramowiczówna, *Słownik grecko-polski*, t. 1: A-Δ, Warszawa 1958, s. 85; R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 2006, s. 48n.

⁴ Por. Z. Abramowiczówna, *Słownik grecko-polski*, t. 4: P-Ω, Warszawa 1965, s. 661; R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, s. 536.

⁵ Por. Z. Abramowiczówna, *Słownik grecko-polski*, t. 4: P-Ω, s. 663; R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, s. 536.

⁶ Por. Z. Abramowiczówna, *Słownik grecko-polski*, t. 4: P-Ω, s. 663n; R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, s. 537.

w których hagiograf zapisał to badane słowo, a więc w: Ap 3, 7. 14; 6, 10; 15, 3; 16, 7; 19, 2. 9. 11; 21, 5 i 22, 6.

Pierwsze dwa wystąpienia tego terminu odnajdziemy w Listach do Siedmiu Kościołów Azji Mniejszej (Ap 2–3), w których Jezus napominał i korygował owe siedem wspólnot (Efez, Smyrna, Pergamon, Tiatyra, Sardes, Filadelfia i Laodycea). Dwa ostatnie Kościoły, Filadelfia i Laodycea, zostały przez Jezusa wezwane do poprawy swojego postępowania. W pierwszym przypadku Jezus nazwał siebie „Świętym i Prawdomównym” (Ap 3, 7)⁷, i zachęcił wiernych tego Kościoła do troskliwego strzeżenia tego, co osiągnęli, aby nikt nie zabrał im „wieńca”, który oznacza symbolicznie nagrodę zdobytą w wielkim trudzie (w. 11). Tutaj także pojawiło się słowo: „kłamca”, którym Jezus określił ludzi fałszywych i o których będzie mowa w drugiej części opracowania. Z Jezusem, który jest „Święty i Prawdomówny”, obraz ludzi fałszywych i podstępnych, przed którymi stanowczo przestrzegał swoich uczniów, jest tym bardziej jaskrawy. A w Księdze Apokalipsy bardzo często pojawiają się właśnie takie „światłocienie”⁸: z jednej strony czciciele Bestii, idący w jezioro ognia i siarki, a z drugiej wierni Bogu, z których oczu ociera Zbawiciel każdą łzę i prowadzi ich do drzewa życia rosnącego w Raju⁹.

Wiernych Kościoła w Filadelfii Jezus zachęcał przede wszystkim do wytrwania w wierności, obiecując im udział w świątyni Boga – nagrodą jest uczynienie z każdego wiernego „filaru”, trwałej „kolumny”, na której oparta jest budowla. A tego elementu konstrukcji nie da się wymontować ze środka, nie niszcząc całej budowli. To piękny obraz „niezbędności” istnienia owego zwycięzcy w całości kultu Boga w wieczności. Zwycięzca będzie nieustannie uczestniczył w chwale Boga, będąc „filarem” Bożej świątyni, w której jest Mu oddawana cześć wiekuista. Dodatkowo zostanie na nim napisane imię Boga, nazwa

⁷ Por. M. Wojciechowski, *Apokalipsa świętego Jana. Objawienie, a nie tajemnica*, dz. cyt., s. 161.

⁸ Por. A. Jankowski, *Apokalipsa świętego Jana. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Poznań 1959, s. 79nn.

⁹ Por. D. Kotecki, *Kryteria interpretacji Apokalipsy*, „Biblica et Patristica Thorunnensia” 5 (2012), s. 15–34.

Nowej Jerozolimy i nowe imię Bożego Syna (w. 12). Te ogromne nagrody zostaną ofiarowane za wytrwałość w zachowaniu Bożego słowa i wyznawanie, pomimo trudności, w wyznawaniu Jezusowego imienia (w. 11).

List do Laodycei (Ap 3, 14–22) rozpoczyna się także obrazem Jezusa, który określał się słowami: „Amen, Świadek wierny i Prawdomówny, prapoczątek stworzenia Bożego” (Ap 3, 14)¹⁰. Po tym wprowadzeniu Jezus nakreślił obraz ludzi tego Kościoła, że nie byli „ani zimnymi, ani gorącymi” (w. 15), a skoro byli nieklarowni i nieklasyfikowalni, to Jezus przestrzegwał ich, że zostaną wyrzuceni (wypluci) z Jego ust (w. 16), jeśli nadal takimi pozostaną. Ten obraz jest bardzo intrygujący, gdyż ukazuje ludzi niezdecydowanych – ustawiających się pomiędzy Jezusem i Smokiem, służbą sprawom ziemskim i oczekiwaniem nieba, idących za prawdą a dopuszczających się kłamstewek. Przekonania owych wiernych z Laodycei zawiera sam tekst: „mówisz: jestem bogaty, wzbogaciłem się, niczego mi nie potrzeba” (w. 17). Takie samouwielbienie i pokładanie w sobie samych nadziei było dla Jezusa zarówno śmieszne, jak i niebezpieczne. Określił tych ludzi jako nieszczęśliwych, godnych pożałowania, biednych, ślepych i nagich (w. 17). Samozachwyty owych ludzi pozostawał w całkowitej opozycji do słów Jezusa, który jako „Prawdomówny” musiał głosić gorzką prawdę, zwłaszcza swoim uczniom. A tutaj wierni nie dostawali pochwał, lecz naganę połączoną z ukazaniem drogi naprawy: „radzę ci kupić u Mnie złota..., białe szaty... i balsamu do namaszczenia twoich oczu” (w. 18). Bogaty Kościół musiał „zakupić” Jezusowe złoto, czyli skarby, które nie pochodziły z ziemi, ale od Boga (cnoty). Potrzeba także, aby był „odziany” ubraniami Bożymi, a nie światowym przepychem (uczynki miłosierdzia) oraz „patrzył” na życie i wydarzenia z Bożej perspektywy (wiara), a nie wpatrywał się w mentalnym amoku w wartości przemijające. Życie Kościoła powinno wypływać z Boga i Baranka, a nie ze świata i jego przepychu¹¹. Stosując tak mocne słowa karcenia, Jezus stwierdził, że czyni

¹⁰ Por. R. Bogacz, *Chrystusowe wskazania na czas próby. Listy do siedmiu Kościołów Apokalipsy*, Kraków 2015, s. 351.

¹¹ Por. D. E. Aune, *Revelation 1–5*, Nashville 1997, s. 260.

tak z tymi, których kocha i wzywa do poprawy (w. 19). W zakończeniu kreslił wizję wieczery z tymi, którzy usłyszawszy Jego głos, otworzą Mu drzwi swego wnętrza, a On z nimi będzie spożywał wieczerzę (w. 20) oraz powoli im zasiąść z Nim na tronie (w. 21). Tak wielka nagroda, obiecana Kościołowi w Laodycei, została jednak poprzedzona mocnym wezwaniem do poprawy.

Kolejny obraz „prawdomówności” (*alēthinos*) Jezusa wyłania się z Księgi Apokalipsy w rozdziale szóstym, w którym autor natchniony omówił otwarcie sześciu pierwszych pieczęci księgi dziejów ludzkości przez Baranka. Przy otwieraniu czterech pierwszych pieczęci Istoty Żywe, znane w Apokalipsie z rozdziału czwartego (Ap 4, 6nn), wołają głosem gromu do Najwyższego, aby przyszedł. W wizji Janowej trzeba także dostrzec czterech Jeźdźców, którzy przez miecz, głód, zarazy i dzikie zwierzęta zdziesiątkują mieszkających na ziemi ludzi (w. 8). Otwarcie piątej pieczęci owocuje zmianą perspektywy narracji, gdyż optyka Apokalipsy w tym momencie skupia się na ołtarzu w niebie, gdzie pod nim wołają dusze zabitych dla Słowa Bożego i danego przez nich świadectwa (w. 9). Ważne jest tutaj miejsce ich przebywania. Podobnie jak w przypadku wiernych z Filadelfii i Laodycei znajdują się oni najbliżej Boga i Jego chwały (pod samym ołtarzem) i wołają do Niego donośnym głosem: „dokądże, Władco święty i Prawdziwy, nie będziesz sądził i wymierzał za krew naszą kary tym, co mieszkają na ziemi” (w. 10)¹². Ich krzyk dociera do Prawdomównego Boga, od którego dostają zapewnienie, że muszą jeszcze chwilę poczekać, aby dopełniła się liczba wszystkich, którzy jak oni mają być zabici (w. 11). Każdy z nich otrzymuje białą szatę, która oznacza symbolicznie udział w świętości i chwale. Znowu tutaj Bóg określony jest słowami „Święty i Prawdziwy”, i właśnie do Niego odwołują się owi męczennicy za wiarę. Co ciekawe, w Apokalipsie nie ma żadnej innej instancji sprawiedliwości oprócz Boga „Świętego i Prawdziwego”.

Następne miejsce w Janowym Objawieniu, które odnosi się do obrazu „Prawdomównego”, jest niebiański śpiew chwały ku czci sprawiedliwości

¹² Por. B. M. Metzger, *Breaking the Code. Understanding the Book of Revelation*, Nashville 1993, s. 51.

i wierności Boga zawarty w rozdziale piętnastym (Ap 15, 1–4)¹³. Śpiewający pieśni Mojżesza i Baranka to wierni, którzy zwyciężają Bestię, jej obraz oraz liczbę jej imienia, stojący nad szklanym morzem (w. 2). Treścią tej pieśni chwały jest uwielbienie Boga, którego dzieła są wielkie i godne podziwu, a Jego drogi są sprawiedliwe i wierne (w. 3)¹⁴. Wiadomo, że pieśń Mojżesza była wyśpiewana po uratowaniu narodu Izraela z niewoli egipskiej po przejściu przez Morze Czerwone (por. Wj 15), pieśń chwały Boga i Baranka następuje po obrazie „żniwa i winobrania” (Ap 14, 14–20), na którego końcu autor natchniony zapisał jaskrawy obraz tłoczni Bożego gniewu, z której tryska krew po wędzidła koni aż na 1600 stadiów (185 metrów), czyli na około 300 kilometrów.

Kontynuacją owej sceny, w której słuchaliśmy uwielbiającą Boga „Pieśń Mojżesza i Baranka”, przechodzimy do obrazu wylewania siedmiu czasz gniewu Boga (Ap 16). Przyglądając się poszczególnym plagom, które są skutkiem wylania każdej z czasz gniewu, sięgamy myślą do obrazu plag egipskich. Tych w Egipcie było dziesięć, a tych apokaliptycznych jest siedem. Interesująca nas plaga, trzecia, po której następuje głos zachwytu nad sprawiedliwymi i prawdziwymi wyrokami Boga, obrazuje wylanie czaszy na rzeki i źródła wód, które stają się krwią (w. 4). Anioł wód stwierdza, że Bóg jest sprawiedliwy, gdyż mieszkańcy ziemi przelali krew świętych i proroków, dlatego otrzymali do picia wodę przemienioną w krew (w. 6). Ołtarz, który następnie przemawia, to obraz wysłuchanych przez Boga modlitw, zanoszonych przez prześladowanych świętych i proroków. A ten głos stwierdza, że wyroki Boga są „prawdziwe i sprawiedliwe” (w. 7)¹⁵. Po tej trzeciej pladze następuje dotknięcie mieszkańców ziemi straszonym upałem. Słońce i woda, przemieniona w krew, to apokaliptyczne obrazy sprawiedliwości i prawdziwości wyroków Bożych.

¹³ Por. A. Jankowski, *Apokalipsa świętego Jana*, dz. cyt., s. 230–232.

¹⁴ Por. M. Wojciechowski, *Apokalipsa świętego Jana. Objawienie, a nie tajemnica*, dz. cyt., s. 310n.

¹⁵ Por. G. K. Beale, *The Book of Revelation. A Commentary on the Greek Text*, Grand Rapids 1999, s. 820–822.

Kolejne miejsce, w którym spotykamy pieśń zachwytu nad wyrokami Boga, zapisał św. Jan w rozdziale dziewiętnastym Apokalipsy. Tutaj mamy do czynienia z donośnym głosem wielkiego tłumu zbawionych, którzy radośnie wielbią Boga w niebiosach. Najpierw słyszymy aklamację: „Alleluja”, którą rozumiemy jako zachętę do oddawania czci i chwały Panu (JHWH), u którego jest zbawienie, chwała i potęga (Ap 19, 1). Jego wyroki bowiem są prawdziwe i sprawiedliwe, gdyż osądził Wielką Nierządnicę, która znieprawiła swoim nierządem całą ziemię, i zażądał od niej poniesienia kary za przelanie krwi Jego wiernych (w. 2). To sprawiedliwe ukaranie Babilonii staje się przyczyną okrzyków uwielbienia, które wierni kierują do Boga, sprawiedliwego sędziego¹⁶.

Do tej powyższej, „pierwszej zwrotki” hymnu ku czci Boga wierni w niebiosach dołączają „drugą”, w której wielki tłum, krzyczący tak potężnie jak gromy lub szumiące z olbrzymią siłą wielkie wody, uwielbia Najwyższego, który króluje i zaprasza na Gody Baranka (w. 7). Głos anioła wyjaśniający Janowi znaczenie poszczególnych wizji teraz stwierdza, że te słowa „prawdziwie są Boże” (w. 9)¹⁷, na co Jan upada pod jego stopami. On jednak, protestując, nakazuje, aby samemu Bogu oddał chwałę, gdyż anioł jest tylko współsługą Jana, a nie Bogiem. Dostrzegamy tu pokorę mieszkających w niebiosach aniołów i ludzi.

W rozdziale dziewiętnastym dostrzegamy jeszcze kolejną scenę, w której wyraźnie widać wierność i prawdziwość Boga. Tym razem mamy do czynienia ze zwycięską walką Słowa (Logos). Zasiadający na białym koniu, zwany „Wiernym i Prawdziwym” (w. 11)¹⁸, sprawiedliwie sędzi i walczy. Odziany jest w szatę skąpaną we krwi, a Jego imię brzmi: „Słowo Boga” (w. 13). Z Jego ust wychodzi ostry miecz, którym wymierza sprawiedliwy wyrok i to właśnie On wyciska tłocznię gniewu Boga, którą widzieliśmy w obrazie jeziora krwi (Ap 14). Ważnym

¹⁶ Por. D. E. Aune, *Revelation 17–22*, Nashville 1998, s. 1017–1030 (Word Biblical Commentary).

¹⁷ Por. G. B. Caird, *A Commentary on the Revelation of St. John the Divine*, London 1966, s. 238.

¹⁸ Por. M. Wojciechowski, *Apokalipsa świętego Jana: objawienie, a nie tajemnica*, dz. cyt., s. 353n.

przesłaniem tekstu natchnionego jest pouczenie, że na szacie owego Jeźdźca wypisane jest Jego imię: „Król królów i Pan panów” (w. 16). Ostry miecz, który wychodzi z ust „LOGOSU”, dokonuje następnie uśmiercenia Jego wrogów oraz wrzucenia do ognistego jeziora Bestii i Fałszywego Proroka (w. 20).

Kolejny fragment ukazuje głos przemawiający do Jana z tronu, który objawia wspaniały obraz nowego nieba i nowej ziemi (Ap 21, 1). Pierwsze rzeczy już przeminęły, a Nowe Jeruzalem zstępuje właśnie z nieba od Boga. W następnej odsłonie, w której Jan uczestniczy, Bóg ociera z oczu ludzi każdą łzę i będzie „Bogiem z nimi” (w. 3). Zasiadający na tronie Bóg stwierdza, że właśnie teraz dokonuje się nowe stworzenie i że te Jego słowa są „wiarygodne i prawdziwe” (w. 5)¹⁹. On jest „Alfą i Omegą”, który darmo udzieli wody ze źródła życia i uczyni swymi dziećmi wszystkich zbawionych (w. 7)²⁰. Dla wszystkich jednak niewiernych zapewni sprawiedliwy udział w jeziorze gorejącym ogniem i siarką (w. 8)²¹.

Ostatnie miejsce, w którym spotykamy w Apokalipsie obraz rajskiego szczęścia, w którym zbawieni w niebie mają dostęp do rzeki wody życia, wypływającej z tronu Boga i Baranka, oraz udział w owocach drzewa życia (Ap 22, 1n). Zbawieni wpatrują się w oblicze Boga (w. 4) i Jego światłość (w. 5). Anioł znów Janowi potwierdza, że jego słowa są „wiarygodne i prawdziwe” (w. 6)²², gdyż sam Bóg wysłał go, aby sługom Bożym ukazać to, co ma się niebawem wydarzyć. Bóg więc poucza swoich wiernych, w jakim kierunku zmierzają dzieje zbawienia. Dla świętych i wiernych Bogu przyszłość w niebiosach jest szczęśliwa, dla niewiernych i grzeszących, którzy idą za kłamstwem, będzie to udział w gorejącym jeziorze ognia i siarki. A wszystko to opiera się na wierności i prawdziwości (*alēthinos*) Boga i Jego sprawiedliwych wyroków.

¹⁹ Por. A. Jankowski, *Apokalipsa świętego Jana*, dz. cyt., s. 275.

²⁰ Por. M. Wojciechowski, *Apokalipsa świętego Jana. Objawienie, a nie tajemnica*, dz. cyt., s. 376.

²¹ Por. B. Zbroja, „Ogień i siarka” w *Apokalipsie św. Jana*, [w:] *Z badań nad Biblią 4*, red. T. Jelonek, Kraków 2001, s. 185–195.

²² Por. D. E. Aune, *Revelation 17–22*, dz. cyt., s. 1196–1198.

Wnioski z przeprowadzonych badań tej części analiz wskazują na konieczność całkowitego zaufania Jezusowi i Jego słowom. Kościoły w Filadelfii i Laodycei wezwane są do wytrwania w wierności Jezusowi oraz do większej jednoznaczności w relacji do świata i doczesności. Obiecana nagroda jest olbrzymia: to nieustanna obecność w miejscu czci Boga (filar w świątyni) oraz zasiadanie z Jezusem na Jego tronie chwały. Dusze zabitych dla Słowa Bożego, które zwracają się do Niego określeniem: „Święty i Prawdziwy”, także znajdują się wewnątrz miejsca uwielbienia Pana – pod ołtarzem chwały, co oznacza ich udział w zbawczym dziele oraz możliwość zwrócenia się bezpośrednio do samego Boga. Dusze zabitych dla Słowa Bożego, które znajdują się pod ołtarzem w niebie, wołają do Sprawiedliwego i Prawdomównego Pana, o wymierzenie kary tym, którzy mieszkają na ziemi. Kara jednak nastąpi dopiero wtedy, gdy osiągną pełną liczbę wszyscy święci i zwycięzcy, stojący po stronie prawdy. W rozdziale piętnastym, w „Pieśni Mojżesza i Baranka”, znów pojawia się wezwanie świętych do wielbienia sprawiedliwych i wiernych dzieł Zbawiciela. Wypowiadający słowa ołtarz w niebie, symbolizujący obraz wysłuchanych przez Boga modlitw, które zanieśli do Niego święci i prorocy, znów potwierdza „sprawiedliwe i prawdziwe” wyroki Boga wobec wszystkich krzywdzicieli. W rozdziale dziewiętnastym wybrzmiewa hymn wielbiący Boga, za Jego sprawiedliwe osądzenie Wielkiej Nierządnicy, która znieprawiła swoim nierządem całą ziemię i przelała krew Jego sług. Anioł, interpretujący wizje Jana, potwierdza, że słowa zawarte w obrazach Apokalipsy rzeczywiście są z Bożego natchnienia i zapowiadają nie tylko ukaranie winnych, lecz także i udział w Godach Baranka wszystkich mieszkańców niebios. Jan także przybliża czytającym jego słowa piękny obraz zwycięskiego pochodu Bożego Słowa (LOGOSU). Moc tego Słowa jest tak wielka, że w konsekwencji następuje przygotowanie do ostatecznego osądu ludzkości całej ziemi. W obrazie nowego nieba i nowej ziemi (Ap 21) widać sprawiedliwość i prawdziwość słów Boga, który ociera z oczu zbawionych każdą łzę i daje udział w jeziorze ognia i siarki wszystkim potępionym. A dzieje się to na podstawie postępowania każdego człowieka. Bóg sprawiedliwie i prawdziwie osądza ludzkie uczynki. Ostatnim akordem tekstu Apokalipsy jest obraz nieba i chwały zbawionych, którzy czerpiąc ze

źródła wody oraz drzewa życia, znajdujących się w niebiosach, czczą hymnami wierne i prawdziwe wyroki Bożej sprawiedliwości.

2. Zobrazowanie fałszu, błędzenia oraz ich konsekwencji

W drugiej części naszych analiz, pamiętając o „prawdziwości” (*ʼalēthinos*) wyroków sprawiedliwego Boga opisanych w pierwszym paragrafie, łatwiej będzie zauważyć obecny w Apokalipsie swoisty światłocień, w którym z jednej strony widać prawdziwość Boga, a z drugiej zafałszowanie ludzi oddanych grzechowi.

Jak już wiemy, terminologia kłamców, kłamstwa i kłamania jest bogatsza od obrazu prawdziwości (*ʼalēthinos*), który św. Jan w Apokalipsie odnosił tylko do Boga i Jezusa. Jan używał znanych nam już słów: *ψευδής pseudēs*, *ψεῦδος pseudos* oraz *ψεύδομαι pseudomai*.

Przeciwieństwem pierwszym do prawdomównego Boga jest słowo *ψευδής pseudēs*, które oznacza kłamcę lub kogoś, kto świadomie wprowadza innych w błąd. W Apokalipsie św. Jan użył tego słowa dwukrotnie: Ap 2, 2 i 21, 8. Pierwsze wystąpienie, jak się z pewnością można domyślić, pojawia się w pierwszym z Listów do Siedmiu Kościołów – do wspólnoty w Efezie. Tutaj Jezus, ukazany jako ten, który przechodzi wśród siedmiu złotych świeczników, proklamuje, że zna wszystkie czyny ludzi tego kościoła: trud i wytrwałość oraz że nie może znieść ludzi złych i poddał próbie tych, którzy samych siebie nazywali apostołami, a nimi nie byli, i że znalazł ich kłamcami (*pseudēs*). Plusem owej wspólnoty Kościoła jest fakt, że poddaje on próbom tych, którzy o sobie samych mają duże mniemanie i udowodnia, że wprowadzają innych w błąd. Co więcej, św. Jan zaznaczył, że owi kłamcy podawali się za apostołów, a więc ludzie bliskich Jezusowi i wiernych Jego nauce. Tymczasem okazali się zwykłymi oszustami²³. Ten obraz z pewnością warto odczytać w kluczu słów Janowych, który nakazywał uczniom:

²³ Por. R. Bogacz, *Chrystusowe wskazania na czas próby*, dz. cyt., s. 38n.

„badajcie duchy, czy są z Boga” (1 J 4). Dlatego mieniących siebie samych apostołami tym bardziej trzeba dokładnie weryfikować.

Drugie miejsce, w którym w Apokalipsie widzimy słowo odnoszące się do obrazu kłamcy (*pseudēs*), występuje w Ap 21, 8. Tam już w pierwszym paragrafie widzieliśmy obraz wiarygodnych i prawdziwych słów, kreślących obraz nowego stworzenia i Nowej Jerozolimy, gdzie nie znajdzie się w nich miejsca dla ludzi fałszywych: „tchórzów, niewiernych, obmierzłych, zabójców, rozpustników, guślarzy, bałwochwalców i wszelkich kłamców”²⁴. Ich udziałem nie będzie szczęście wieczne, ale pełen nieustannej męki udział w jeziorze gorejącym ogniem i siarką (w. 8).

Kłamcy, którzy zwali siebie apostołami i zostali złapani na tym oszustwie, oraz inni oszukujący spotkają się w jeziorze ognia i siarki, gdzie jest przygotowane dla nich miejsce wiecznej kaźni. Oczywiście sprawiedliwy i prawdomówny Bóg, posyłając anioła, aby Janowi objawił apokaliptyczną przyszłość Kościoła i świata, kreśląc te dramatyczne wizje, wzywa przez nie do osobistego nawrócenia. Każda biblijna plaga, cierpienie czy przeciwność wiedzie do pozytywnej przemiany – nawrócenia.

Następnym terminem, który stoi w opozycji do Prawdomównego (*alēthinos*), jest kłamstwo: ψεύδος (*pseudos*), które występuje w Księdze Apokalipsy trzykrotnie: Ap 14, 5; 21, 27; 22, 15. Najpierw spotykamy je w znanym nam już obrazie orszaku Baranka stojącego na Górze Syjon ze 144 tysiącami swoich wiernych. Owa armia w tej scenie nie walczy, ale śpiewa nową pieśń. Owi wojownicy to ludzie niewinni i święci, towarzyszący Barankowi dokądkolwiek się udaje i są oni wykupieni jako pierwociny dla Boga i Baranka, a w ustach ich nie znaleziono kłamstwa (w. 5)²⁵. Widać tu wyraźnie, że chęć bycia towarzyszem Boga i Baranka, który jest prawdomówny, neguje wszelką grzeszność i kłamstwo. Jeśli ktoś kłamie, tym samym wyklucza się z tego wspaniałego orszaku Baranka.

²⁴ Por. D. E. Aune, *Revelation 17–22*, dz. cyt., s. 1139–1142.

²⁵ Por. C. R. Koester, *Revelation and the End of All Things*, Grand Rapids 2001, s. 628–630.

Kolejne miejsce, gdzie nie będzie można spotkać kłamstwa, to Nowa Jeruzolima opisana w Ap 21, 9nn²⁶. Wspaniała Jeruzolima, zbudowana z pereł, złota i najdroższych kamieni, układa się w doskonały czworo-bok. Jest olbrzymia i otoczona niebosiężnym murem, zdobnym wszelakim drogim kamieniem, oświetlona blaskiem chwały Boga i Baranka. Będzie ona pełna chwały i przepychu, a do niej nie wejdzie nic nieczy-stego, ani nikt, kto popełnia ohydę i kłamstwo. Wejdą tutaj jedynie ci, którzy są zapisani w księdze życia Baranka (Ap 21, 27)²⁷. Znow tu wyraźnie widać, że do nieba – do Nowego Jeruzalem, nie wejdzie nikt, kto kłamie i oszukuje.

Trzecie wystąpienie badanego terminu pojawia się w ostatnim rozdziale Apokalipsy, w którym św. Jan nakreślił obraz wiekuistego zbawienia, którym jest dostęp do źródeł wody życia i drzewa życia, które rośnie nad rzeką wody życia. Jan stwierdził, że błogosławieni są wszyscy, którzy płuczą swoje szaty, aby władza nad drzewem życia do nich należała i aby bramami wchodzili do Miasta. Poza jego murami są „guślarze, rozpustnicy, zabójcy, bałwochwalczy i każdy, kto kłamstwo kocha i nim żyje” (Ap 22, 15)²⁸. Owe kategorie najcięższych grzechów, które dyskwalifikują każdego, kto chciałby wejść do nieba – począwszy od wiary w guśła i zabobony, a skończywszy na posługiwaniu się kłamstwem i oszustwem.

Apokalipsa znow tutaj jest bardzo czytelna w swoim przesłaniu. Nikt, kto posługuje się kłamstwem, nie może należeć do orszaku Baranka, nie wejdzie do Nowej Jeruzolimy ani nie znajdzie się dla niego miejsce w niebie. Posługiwanie się kłamstwem dyskwalifikuje każdego, kto chciałby stanąć po stronie Prawdomównego (*alēthinos*).

Ostatnim terminem, który odnosi się do przeciwieństwa mówienia prawdy, jest kłamanie: ψεύδομαι (*pseudomai*), które możemy spotkać w Apokalipsie jeden raz: Ap 3, 9. Znamy już ten Kościół w Filadelfii i napisany do niego list, w którym Jezus, „Święty i Prawdomówny” (w. 7),

²⁶ Por. G. K. Beale, *The Book of Revelation*, dz. cyt., s. 930–933.

²⁷ Por. D. E. Aune, *Revelation 17–22*, dz. cyt., s. 1155n.

²⁸ Por. M. Wojciechowski, *Apokalipsa świętego Jana. Objawienie, a nie tajemnica*, dz. cyt., s. 398.

chwali ową wspólnotę, która mimo małej siły zachowała Jezusowe słowa i nie wyparła się Jego imienia (w. 8). Obraz ludzi z synagogi Szatana, którzy sami siebie nazywają Żydami, a nimi nie są, został nakreślony w w. 9²⁹. W Liście do kościoła w Efezie fałszywi apostołowie zostali uznani za kłamców (por. wyżej). Teraz dostrzegamy ludzi, którzy twierdzą, że są Żydami, ale kłamią. Jezus sprawi, że owi kłamiący oszuści przyjdą i padną przed stopami wiernych Kościoła w Filadelfii, i poznają, że Jezus ich umiłował. Czynność kłamania, która także stoi w opozycji do Prawdomównego (*alēthinos*), jest postawą wyraźnie negatywnie ujętą w apokaliptycznej teologii.

Święty Jan, podsumowując obraz negatywnej relacji do prawdy, ukazał nam najpierw obraz kłamców, którzy twierdzą, że są apostołami, a nimi nie są. Nie wejdą oni do Nowego Jeruzalem, ale zostaną wrzuceni do jeziora gorejącego siarką. Każdy, kto posługuje się kłamstwem, nie znajdzie się także w orszaku zwycięskiego Baranka, Nowej Jerozolimie ani w niebie. Kłamiący przyjdą także do wiernych Jezusowi i upadną przed nimi, uznając, że wierni i prawdomówni są umiłowani przez Boga i Baranka.

Wnioski

Po nieco uważniejszym przyjrzeniu się terminologii Apokalipsy, odnoszącej się do prawdziwości oraz kłamstwa, zauważyliśmy ważne i aktualne pouczenie, które płynie przez wieki aż do naszych i przyszłych czasów: trzeba mocno trzymać się prawdy i zawierzyć Jezusowi oraz Jego słowom, a także odrzucać zdecydowanie fałsz, unikać osób, które wprowadzają kłamstwo i są jego „apostołami”.

Widać jasno, że Prawdomównym (*alēthinos*) w Apokalipsie jest tylko Bóg i Baranek. Dlatego można i trzeba z całym zaufaniem zdać się na Jego sprawiedliwe i wierne wyroki. Prowadząc dzieje zbawienia, stanowi On nieruchomy i pewny punkt, na którym trzeba oprzeć swoje

²⁹ Por. R. Bogacz, *Chrystusowe wskazania na czas próby*, dz. cyt., s. 293.

decyzje. Wśród kłamstwa i oszustów tym bardziej należy koncentrować się na Nim, aby nie dać się zwieść nikomu.

Wszyscy, którzy są opisani w Apokalipsie jako słudzy kłamstwa, mają jeszcze czas i są wezwani do nawrócenia, aby wejść na drogę wierności Bogu i Barankowi. Kto jednak bardziej pokocha kłamstwo i nim będzie żył, uzyska udział w jeziorze gorejącym siarką. Kto jednak zechce wejść na drogę posłuszeństwa Prawdomównego (*alēthinos*), otrzyma udział w Nowej Jerozolimie, drzewie życia i wiecznym zbawieniu.

Abstrakt

Zwycięska walka prawdziwości nad fałszem w Apokalipsie

Artykuł bada znaczenie prawdy i kłamstwa w Apokalipsie św. Jana, zwracając uwagę na brak bezpośredniego użycia terminu ἀλήθεια w tej księdze, mimo że dla Jana było to kluczowe pojęcie. Autor analizuje użycie terminów związanych z prawdą, takich jak ἀληθινός, oraz terminów oznaczających fałsz, takich jak ψευδής, ψεύδος i ψεύδομαι. Wykazuje, że słowo ἀληθινός pojawia się dziesięć razy, głównie w kontekście opisu Boga i Jezusa jako „Prawdziwych” i „Wiernych”, podkreślając ich autentyczność i niezawodność. W pierwszej części artykułu autor przygląda się miejscom w Apokalipsie, w których mowa jest o prawdziwości i autentyczności. Analizuje fragmenty dotyczące Listów do Siedmiu Kościołów, w których Jezus przedstawił się jako „Święty i Prawdziwy”, wzywając wiernych do wytrwania w wierności. Omówione są również wizje niebiańskie, gdzie Bóg jest uwielbiany za swoje „prawdziwe i sprawiedliwe” wyroki, a Jego wierni są za tę wierność nagradzani. W drugiej części artykułu autor skupia się na obrazach fałszu i kłamstwa, analizując terminy ψευδής, ψεύδος i ψεύδομαι. Pokazuje, że kłamstwo jest przypisywane fałszywym apostołom i przeciwnikom Boga, którzy zostaną ostatecznie ukarani. Podkreśla, że osoby posługujące się kłamstwem nie mają udziału w zbawieniu i są wykluczone z Nowej Jerozolimy. Wnioski z badań podkreślają, że Apokalipsa wzywa do trwania w prawdzie i wierze w Jezusa, jedyne „Prawdomówne”, oraz do odrzucenia fałszu i kłamstwa. Autor sugeruje, że w świecie pełnym oszustwa jedynym pewnym punktem odniesienia jest Bóg i to, że wierni są wezwani do naśladowania Jego prawdomówności, aby osiągnąć zbawienie oraz udział w wiecznym życiu w Nowej Jerozolimie.

Słowa kluczowe: Apokalipsa, prawda, fałsz, prawdomówność, kłamstwo, Bóg, Baranek, Nowa Jerozolima, zbawienie, konsekwencje kłamstwa

Abstract

The Triumphant Struggle of Truth Over Falsehood in the Book of Revelation

The article delves into the significance of truth and falsehood in the Book of Revelation, paying particular attention to the absence of the direct term ἀλήθεια, despite its importance in other Johannine writings. The author examines the use of terms related to truth, such as ἀληθινός, and those associated with falsehood, including ψευδής, ψεῦδος, and ψεύδομαι. It is highlighted that the word ἀληθινός appears ten times, predominantly in contexts where God and Jesus are portrayed as «True» and «Faithful» underscoring their authenticity, reliability, and the unassailable nature of their judgments. In the first part of the article, the author scrutinizes passages that emphasize truth and authenticity in Revelation. This includes an analysis of the Letters to the Seven Churches, where Jesus introduces Himself as «Holy and True,» urging the faithful to persevere in their commitment despite challenges. The discussion extends to heavenly visions where God is exalted for His «true and just» judgments, and the saints are depicted as beneficiaries of His faithfulness. The author notes that those who remain steadfast are promised immense rewards, such as becoming «pillars» in God's temple and sharing in the divine throne, symbolizing eternal communion with the Divine. The second part focuses on representations of falsehood and deception, exploring the usage of terms like ψευδής, ψεῦδος, and ψεύδομαι. The article demonstrates that falsehood is attributed to entities such as false apostles, those who falsely claim to be Jews, and other opponents of God. These individuals are depicted as ultimately facing severe consequences, including exclusion from the New Jerusalem and condemnation to the lake of fire. The author emphasizes that liars and deceivers are systematically denied participation in the heavenly realm, highlighting the gravity of engaging in falsehood. In conclusion, the article underscores that Revelation calls for unwavering adherence to truth and faith in Jesus, the singular «True One,» while resolutely rejecting falsehood and deceit. The author suggests that in a world rife with deception, God serves as the only immutable and trustworthy point of reference. Believers are encouraged to emulate God's truthfulness to attain salvation and eternal life in the New Jerusalem. The dichotomy presented between God's truth and worldly falsehood serves as a compelling exhortation for readers to align themselves with truth to secure their place among the redeemed.

Keywords: Revelation, truth, falsehood, authenticity, deception, alēthinos, pseudos, God, Lamb, New Jerusalem, salvation, consequences of lying

Bibliografia

- Abramowiczówna Z., *Słownik grecko-polski*, t. 1: A–Δ, Warszawa 1958.
- Abramowiczówna Z., *Słownik grecko-polski*, t. 4: P–Ω, Warszawa 1965.
- Aune D. E., *Revelation 1–5*, Nashville 1997 (Word Biblical Commentary).
- Aune D. E., *Revelation 17–22*, Nashville 1998 (Word Biblical Commentary).
- Beale G. K., *The Book of Revelation. A Commentary on the Greek Text*, Grand Rapids 1999.
- Bogacz R., *Chrystusowe wskazania na czas próby: listy do siedmiu Kościołów Apokalipsy*, Kraków 2015.
- Caird G. B., *A Commentary on the Revelation of St. John the Divine*, London 1966.
- Jankowski A., *Apokalipsa świętego Jana. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Poznań 1959.
- Koester C. R., *Revelation and the End of All Things*, Grand Rapids 2001.
- Kotecki D., *Kryteria interpretacji Apokalipsy*, „Biblica et Patristica Thorunensia” 5 (2012), s. 15–34.
- Metzger B. M., *Breaking the Code. Understanding the Book of Revelation*, Nashville 1993.
- Popowski R., *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 2006.
- Wojciechowski M., *Apokalipsa świętego Jana. Objawienie, a nie tajemnica. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, Częstochowa 2012.
- Zbroja B., „Ogień i siarka” w *Apokalipsie św. Jana*, [w:] *Z badań nad Biblią 4*, red. T. Jelonka, Kraków 2001, s. 185–195.